

Geo-Nyt

Kursusreferat: Tyrkiet mellem øst og vest

Danske geografer møder tyrkiske børn på skole i Trabzon, Foto: Bente Tuxen

Mødet med tyrkerne.

Tyrkerne er imødekommende og venlige. Jo længere væk fra storbyen og turistområderne vi kom, des større blev gæstfriheden og hjælpsomheden.

I Amasya, en provinby med omkring 60.000 indbyggere, og den smukkeste beliggenhed i de Pontiske bjerge, var gæstfriheden enestående. Følgende eksempel illustrerer hvordan: Vi var en lille gruppe på fire kolleger, der gik en tur i en bydel med små, snævre gader og gamle, beskedne boliger. På vores vej op ad de stejle gyder mødte vi en mand, som lidt genert viste os op ad den gade han selv boede i. Det viste sig, at gaden førte op til et fantastisk udsigtspunkt over byen. På vejen tilbage inviterede han på te. Vi tak-

kede i første omgang nej, som etiketten foreskriver, men da han spurgte igen, sagde vi ja tak. Vi

Mustafa (tv) og hans familie. Foto: Anette Schmidt

Hos Mustafa og hans familie i Amasya, fotos: Inger Poulsen, Anette Schmidt og Anne Dorthe Hjerno

blev hilst velkommen med kindkys og straks blev klappbordet fundet frem, så vi kunne blive ordentligt bænket. Det viste sig nemlig, at te-invitationen var blevet til en frokostinvitation, så selvom vi knap havde rejst os fra morgenbordet på hotellet, blev vi beværtet med dejlig tomatsuppe og brød samt friturestegte dejboller. Ved hjælp af fagter og fingersprog samt nogle enkelte tyske gloser, sludrede vi en lille times tid. Mustafa, som vores vært hed, boede i det beskedne hus med et lille rum i underetagen, der fungerede som stue, køkken og sandsynligvis soveværelse for nogle af husets beboere, samt et tilsvarende rum på anden etage. I alt boede der fem personer i huset: Mustafa, hans kone og lille datter på 3 år samt svigermoderen og svogeren. Der var ikke megen plads, men trods alt "livsnødvendigheder", såsom TV og telefon. Især TV synes at være en livsnødvendighed i Tyrkiet. Overalt man kommer, på caféer, i hotellobbyer, etc. kører Tv-apparatet for fulde drøn. Betaling for måltidet kom slet ikke på tale, det var tydeligt at et sådant tilbud ville være en fornærmelse, derimod lovede vi hinanden, at de billeder vi tog, skulle sendes til familien, med en hilsen og tak for sidst. Samme uegennyttige venlighed mødte man overalt i landet, når det for eksempel gjaldt hjælp til at finde vej, hjælp til at holde rede på de mange millioner tyrkiske liraner, eller når man savnede et toilet.

Mustafa havde tilsyneladende intet arbejde, og heller ikke svogeren. Det officielle arbejdsløshedstal ligger på omkring 15 % (ifølge borgmesteren i Trabzon), men virkeligheden tyder på at dette tal er underdrevet. Overalt i bybilledet ser man mænd i den arbejdsdygtige alder gå ledige omkring, sidde på caféer, på byens bænke, etc. For slet ikke at tale om kvindernes arbejdsløshed, for hvor mange kvinder er mon tilmeldt arbejdsstyrken, og dermed registreret som arbejdsløse. På turen fra Amasya over den Anatolske højslette til Kappadokien gjorde vi holdt i en lille landsby, som levede af hvededyrkning og kvæghold. Det var en storkerede - med stork - der var årsagen til stoppet, den skulle selvfølgelig fotograferes. Foruden en lille flok nysgerrige skolebørn, som var ude at lege lige ved bussens holdeplads, dukkede der straks tre mænd fra landsbyen op. Det havde nylig regnet og jorden var mudret, og det var årsagen til at de ikke arbejdede den dag. Via guidens tolkning fortalte de, at dagligdagen i landsbyen, når vejret var dårligt, gik med at sidde på byens café. At migrere til storbyen, var ikke løsningen, da de ikke kunne tjene nok der. Livet i landsbyen var trods alt mere sikkert, trods fattigdom. Man havde på fornemmelsen, at vi var en kærkommen afveksling i en ellers ensformig dagligdag. Selv i Istanbul og i de mere turistede steder i Tyrkiet, fx i Kappadokien, mødte vi kun venlige

Gaden i Amasya, hvor Mustafas hus ligger.

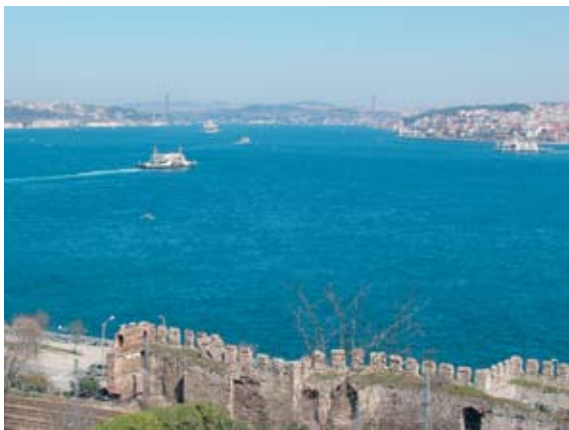
Kobbersmeden i Amasya. Fotos: Bente Tuxen

mennesker. I butikker og basarer blev der hentet skamler frem, te blev fremskaffet og cigaretter budt, og selvom man intet købte, blev man hilst farvel med et tak. Ligesom i andre turistområder i verden, var der dog en masse gadesælgere, som kunne være noget anmassende. Det var tydeligt, at den tyrkiske økonomi er i krise og at turismen er i tilbagegang, eller måske var det bare fordi, at turistsæsonen ikke rigtig var begyndt endnu.

Vores sidste stop på turen var Göreme i Kappadokien, en lille turistet landsby i det fantastiske tufandskab. Göreme betyder "Don't see anymore", i betydningen "Har man set Göreme, har man set alt". Enig.

Venlighed og imødekommenhed overfor fremmede kræver overskud, og man kan undre sig over hvor overskuddet kommer fra. Målt i BNP pr. indbygger eller HDI rangerer Tyrkiet som bekendt lavt sammenlignet med Danmark. Hvis der fandtes et mål for tilfredshed, et tilfredshedsindex, ville Tyrkiet sikkert stige i rangordenen. For kun tilfredse mennesker kan have så stort overskud. Man bliver helt flov ved tanken om, hvordan vi i Danmark modtager fremmede.

Anne Dorthe Hjerno
Bagsværd Gymnasium

Bosporus, set fra Topkapi-paladset mod nord. Foto: Karsten Duss

Istanbul

Istanbul, beliggende ved Bosporus Strædet, er en rejse værd. De oprindelige bosættere valgte stedet med omhu. 12 mio. mennesker synes i dag at det tilsyneladende var en god ide at slå sig ned ved Strædet.

Istanbul er ved første øjekast ikke nogen havneby i traditionel forstand som København, Malmø eller Vejle. Udsigten skæmmes ikke af store industribygninger og skibsværfter. Sultanens palads

Den største pengeseddel i Tyrkiet (her i halv størrelse). 20 millioner lira svarer til ca. 80 kroner.

ligger ved strædets bred og giver den besøgende et godt overblik. På trods af to broer som forbinder Asien med Europa præges strædet af et mylder af både, som for ca. 3 kr. bringer byens befolkning frem og tilbage mellem de to kontinenter. Ved sultanens palads skærer Det gyldne Horn sig ind som en blind tarm. Her er mulighederne for at bygge skibe evident. Men kysten præges af institutioner, kontorer, paladser og private boliger som ved aftenstide tænder lys så de forbipasserende i både kan følge med i privatlivet. På en af skråninger ned mod strædet ligger Robert College (se omtalen andetsteds).

Istanbuls vækst og lange historiske aner kan vel egentlig bedst forstås som et resultat af beliggenheden. Et snævert farvand har givet magthaverne mange muligheder for at kontrollere færdslen. Øresundstolden ved Helsingør-Hälsingborg var jo heller ikke nogen tilfældighed. Sammenligningen holder i princippet men ikke i omfanget.

Grundlaget for Istanbuls vækst er ikke alene byens beliggenhed ved snævre farvande, som forbinder Middelhavet med Sortehavet, men også den omstændighed at silkevejen til Kina gik over Bosphorus Strædet. Byen har været leveringsdygtig i opstaldning, smede- og saddelmagerværksteder, lagerrum mv. Alt som en rejsende måtte finde nødvendigt for at den videre færd gennem Europa/Asien kunne lykkes. Denne lange tradition for handel og service gør, at det først bliver muligt at finde større industrivarterer på den asiatiske del.

På trods af fraværet af industri vil mange sikkert finde Istanbul noget beskidt og forurenat. Det må imidlertid ikke skygges for byens høje puls, som kan opleves i en fantastisk historisk ramme.

Noget om økonomi:

Lønninger og priser – Tyrkiet april 2003.

Der er kraftig inflation i Tyrkiet. 1990 – 2000 har de årlige stigninger i forbrugerprisindekset ligget mellem 50 og 100% p.a. Dog med en faldende tendens. Seneste tal (2000) er 50% p.a.

Vekselkurs 1. april 2003:

1 d.kr = 240.000 TL

Gennemsnitlig indkomst for en lavere mellemindkomstfamilie i Tyrkiet (48% af befolkningen) ligger mellem 200 mio. TL og 500 mio. TL – i henhold til artikel i den engelsksprogede avis Turkishprobe. Oplysningerne ligger noget lavere end det vi fik indtryk af fra et besøg på en hasselnødsfabrik i Trabzon:

Pigerne tjente her 510 mio. TL om måneden efter skat.

Dvs. de tjener før skat og incl. særlige feriepenge til Ramadanen! og arbejdsgivertilskud til forsikringer m.v. ca. 650 mio. TL om måneden.

På landet koster:

En lejlighed:

100-200 mio. TL om måneden

Telefon, elektricitet, forsikring, gas:

100-150 mio. TL om måneden

Indkomstskat 25-35% af samlet indkomst

1 brød : 0,25 mio. TL

1 kg kød: 18 mio. TL

1 kg ris: ca 3.mio TL

Folkevogn: 15.000 US\$

Man kan købe et hus i Amasya for ca. 25.000 US\$

Karsten Duus

På rejse fra Trabzon til Samsun

Trabzon ligger ved Sortehavet og nås bedst med fly. Det tager ca. 20 timer at nå fra Istanbul til Trabzon pr. bus, oplyser guiden. Problemet er at De Pontiske Bjerge spærrer vejen en stor del af turen. Fra Trabzon til Samsun er der lidt i underkanten af 400 km. En tur langs Sortehavet giver forventninger om mange oplevelser. Men hurtigt finder jagttageren strandvejen noget ensformig. Ved Trabzon er kystsletten meget smal og den projekterede motorvej er lagt på den yderste kystslette hvilket sine steder indebærer opbygning af mindre moleanlæg. Vejen følger kysten og mens det går op og ned får vi nogle fantastiske kig til Sortehavet. Undervejs observeres en større forurening fra kysten og ud i Sortehavet, og flere tilslutter sig den hypotese, at der er tale om et gigantisk klokudløb. Efter kort tid passerer vi en bro og straks revideres hypotesen. Der er tale om erosionsmateriale. Den første hypotese var forståelig. Bredderne af mindre floder bruges som losseplads. Den generelle holdning til det offentlige rum er, at det betyder mindre, hvor affaldet placeres. Det skæmmer naturligvis, men er på den anden side et udbredt syn under andre himmelstrøg end de skandinaviske/europæiske.

De forskellige havne vi kører forbi er ikke præget af mange både. Måske er fiskerflåden ude at fiske? Men havnene er ikke præget af større aktivitet. Spørgsmålet er hvad befolkningen egentlig lever af på disse egne? Svaret fås ved et pitstop i en større by. Her på torvet ved Sortehavskysten er opstillet en figur af to personer som bærer gigantiske hasselnødder på deres hoveder. Kan man leve af at indsamle hasselnødder? Muligvis. På vej med Tyrkisk Airline udleveres poser med hasselnødder, ellers eksporteres hasselnødder til kageindustrien i f.eks. Holland.

Vejens beskaffenhed er varierende. Bussen gør med jævne mellemrum gevaldige hop.

Typisk bebyggelse langs hovedvejen mellem Trabzon og samsun. Foto: Karsten Duus

Hvilket naturligvis skyldes bussens noget forældede affjedringssystem, men sandelig også nogle gevaldige huller.

I Giresun ved Sortehavet ligger centrum for hasselnødproduktionen. Foto: Bente Tuxen

Hvorfor smider tyrkerne deres affald hvor de finder det bedst og hvorfor reparerer tyrkerne ikke deres huller i vejen? Svaret er ligetil: Den gennemsnitlige skatteprocent ligger mellem 25 – 35% og skatteunddragelse er tro det eller ej en større sport end i Danmark. Tyrkerne har ikke noget effektivt lignings-system. Det er derfor overraskende at høre guiden fortælle om, at husene opvarmes af gas hentet fra Bulgarien, som får gassen fra Rusland gennem enorme pipelines.

Efter nogle timer og mange kilometer forsvinder udsigten til Sortehavet ganske langsomt. De pontiske Bjerge trækker sig

Kappadokien

Kappadokiens geologi studeres nærmere. Foto: LWO

længere ind i landet og en ganske stor flodslette åbenbarer sig. Flere poppelle vidner om, at ikke alle har fået installeret naturgas. Sletten er mildt sagt ingen fryd for øjet. Større industrien dukker op. Cement, tobak og den petrokemiske industri præger landskabet. Vi nærmer os storbyen Samsun.

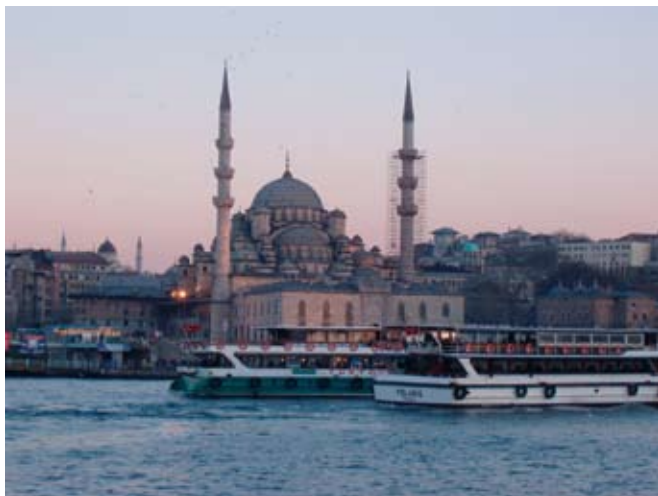
Kappadokien er kendt for sine »fairy tale chimneys«, erosionsrester i tuf af paddehattelignende udseende. Foto: LWO

På grænsen mellem De pontiske Bjerge og Den anatolske Højslette ligger Kappadokien et af Tyrkiets mest besøgte turistmål uden for Istanbul. Kappadokien er et resultat af vulkansk aktivitet. For millioner af år siden sendte vulkaner deres udbrudsprodukter ned over landskabet. Tuflaget er ganske mægtigt. Med tiden er tuflaget hærdnet. Dog ikke mere end det er relativt nemt at grave underjordiske gange. Den ide er ikke ny. 8.000 f. Kr. var området beboet. Vidnesbyrd om området findes allerede i Det nye Testamente. I tuflaget har de kristne udgravet huler for at sikre sig mod indtrængende fjender. Modellen er også i dag udbredt i Mellemøsten. Tænk blot på hr. bin Laden. Naturligvis er geografer interesseret i sådanne lokaliteter. Her kan vi geologisk komme ret langt i forklaringen af betingelserne for eksistensen af hulerne. Naturgeografien kan bidrage med en forståelse af de erosionsformer vi kan iagttage ligesom kulturgeografien kan give et godt bud hvorfor hulerne har været og er så attraktive for mennesker at bo i.

Vi besøgte hulerne i begyndelsen af turistsæsonen. Det kan anbefales. Under højsæsonen er temperaturen tit på den forkerte side af de 30 grader og menneskemyldret ganske omfattende.

Lars Fisker

På det Gyldne Horn starter aftensejlturen op gennem Bosphorus-strædet.

Foto: Karsten Duus

Istanbul og Trabzons bygeografi

Istanbul

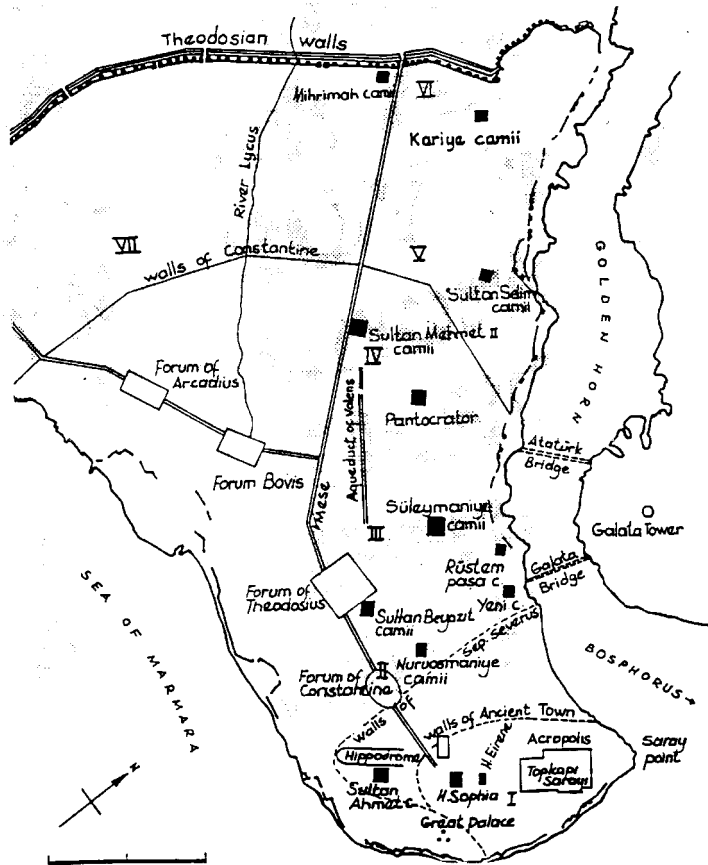
Der har sandsynligvis været en bebyggelse på sydsiden af Det gyldne Horn i de sidste 3000 år. Byens grundlæggelse regnes dog normalt fra 657 f. Kr. da græske kolonister kom til stedet fra Megara. Byens placering ved indsejlingen til Bosphorus har altid været af stor strategisk betydning. Istanbul blev først byens officielle navn i 1926 efter at den havde heddet henholdsvis Byzans og Konstantinopel. Nutidens storby dækker et areal på 157 km² og har officielt 7,3 mio. indbyggere.

Det uofficielle tal er dobbelt så stort.

Det græske og romerske Istanbul

Istanbul eller Byzans bærer kun i beskedent omfang

præg af den græske fortid. Der findes i nutiden enkelte spor i form af søjler i cisternen samt Meduse-hoveder. Omkring år 196 e. Kr. indlemmes Byzans i Romeriget og næsten samtidig anlægges Hippodromen, som er en væddeløbsbane tæt på det gamle bycentrum. På denne plads ses Slangesøjlen, som i dag mangler slangehovederne; den stammer fra Delfi og menes lavet år 479 f. Kr. Der står desuden to obelisker på pladsen, hvoraf den nordligste er opkaldt efter kejser Theodosius, som lod den opføre i det 4. årh. e.Kr. Når man derefter går et kort stykke mod NØ fra Hippodromen kommer man ind i den ældste bydel gennem muren, og her stødte vi på det egentlige

mahala-begreb første gang, altså det politiske, religiøse samt administrative centrum. Ved muren så vi den bedst bevarede byzantinske cisterne i Istanbul bygget af Justinian. Vandindholdet i cisternen, når den var fyldt, skønnes til at være 80.000 m³. Udviklingen af en egentlig byplan startede så småt under Konstantin med den gamle bykerne indeholdende akropolis samt basilikaer.

Under kejser Theodosius forstærkedes planen med en hovedgade, som delte sig i en NV-gren og en SV-gren. Det oprindelige center blev bibeholdt. Foruden den gamle bymur blev der lidt efter lidt bygget yderligere tre, nemlig Septimius Severus-muren, Konstantin-muren samt Theodosius-muren. Også vandforsyningen var nøje planlagt, hvilket såvel cisternerne som Valens-akvædukten fra det 4. årh. e. Kr. vidner om. I den Byzantinsk-romerske periode blomstrede handelen, hvilket medførte dannelsen af tre havne på sydsiden af Det gyldne Horn, blandt andet en oliehavn og en blomsterhavn. Byen udviklede sig i årenes løb både nordpå og østpå til den asiatiske side af Bosporus.

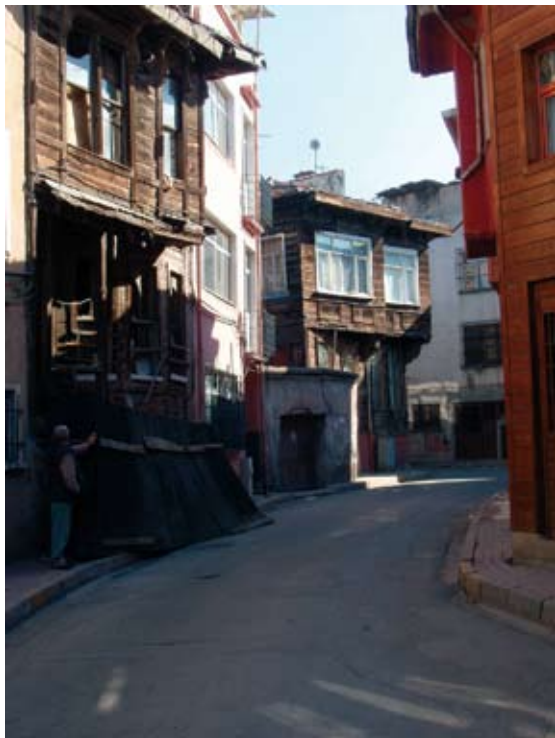
Osmannernes Istanbul

I Geografisk Orientering 1998, nr. 3 kan man læse en artikel af den svenske kulturgeograf Tommy Book om "Den osmanske staden". Ifølge Book er der i denne bytype en del obligatoriske elementer. Kernen i byen er de offentlige (= religiøse) funktioner samt handels- og håndværksområderne. Man kalder disse centrale bygninger for et Vacuf-system. Hertil hører fire elementer: 1. Moskéen 2. Det offentlige bad (Hammam), 3. Markedspladsen med bedestaen (= basaren) og endelig 4. Dervisch-klosteret med hotel og folkekøkken. Uden om disse centrale bygninger lå boligkvartererne opdelt i forskellige mahalaer (dvs. afgrænsede kvarterer for bestemte befolkningsgrupper). De fornemste muslimer boede tættest på centrum, mens de ikke-muslimske grupper (kristne, jøder, sigøjnere) boede helt ude i periferien. Ud over Vacuf-systemets fire elementer var der normalt en fæstning og en bymur.

Det centrale Istanbul, der ligger på halvøen syd for Det gyldne Horn, er stadig stærkt præget af den osmanniske bys hovedelementer. Fæstningen med Tokapi-paladset ligger

på en klippekold ud mod Marmarahavet og indsejlingen til Bosporus, omkring 5 km længere mod vest kan der ses store stykker af den gamle bymur. Umiddelbart syd for Tokapi-paladset finder vi byens største moskéer. Hagia Sophia, der egentlig er bygget som kirke og indviet i 537 e.Kr., og Sultanahmet Camii der populært kaldes Den blå Moské. Det er den der i dag fungerer som byens vartegn. Mellem disse to moskeer ligger der bygninger, der oprindeligt har fungeret som badeanstalt. Lidt vest for disse bygninger finder vi den store basar med de overdækkede forretningsgader. Fra gammel tid var reglen den, at de mest værdifulde varer blev handlet centralt i de overdækkede områder mens billigere varegrupper solgtes fra åbne boder i udkanten af området. I samme område findes også rester af karavanestationen (= hotel) og fattigkøkken. Begge dele har i dag anden anvendelse.

Enkelte af de gamle mahalaer kan stadig udpeges; således bor der stadig mange af græsk oprindelse omkring Det ortodokse Patriarkat i NV og det jødiske kvarter ligger i umiddelbar til-

Osmanniske træhuse i Istanbul. Foto: Karsten Duus

slutning hertil. I den sydlige del af byen ud mod Marmarahavet kan man finde kvarterer med karakteristiske osmanniske træhuse, karakteristiske ved deres karnapper i første sals højde. De fleste trænger til ”en kærlig hånd”, men enkelte gader er smukt restaurerede.

Det moderne Istanbul

Efter 1923 blev Ankara hovedstad, men Istanbul beholdt sin betydning som det økonomiske og handelsmæssige centrum, hvilket i nutiden ligger på vestsiden af Bosphorus. Byens to lige store dele på hver 6 mio. er forbundet med en indre ringvej, der løber langs Theodosius-muren nordpå og langs Eyüp-kvarteret over Det gyldne Horn videre forbi Sisli-kvarteret over Bosphorus-broen til den asiatiske side. Den ydre ringvej fører fra Atatürk-lufthavnen ca. 20 km sydvest for centrum i en stor bue igennem nordlige forstæder over Fatihbroen til den asiatiske del af byen.

Istanbul, Sultanahmet-kvarteret. Foto: Bente Tuxen

Fra byens centrum passerede vi et typisk mellemindkomstkvarter, nemlig Fatih, og passerede uorganiserede kvarterdannelser med anatolske indvandrere og kom til Eyüp-Istanbul-kvarteret, som er typisk muslimsk og regnes for at være et af de helligste områder i den muslimske verden. Langs den yderste ringvej mod nord var der et tydeligt præg af et nyanlagt finanskvarter. På vej ind mod centret passerede vi kvarterer præget af etniske grupper så som grækere, bulgarere og jøder. Syd for Sisli lå et kvarter med en blandet sammensætning. Sydpå på vej mod lufthavnen befandt sig flere planlagte byer som f. eks.

Ekitale og Atakary med højhuse op til 15 etager, men også med det typiske for kvartererne, nemlig en moské.

Istanbul er præget af kontraster. Her i forgrunden et kvarter præget af disorganiserede urbanisering, beliggende klos op af en motorvej; i baggrunden storbyens skyline.

Foto: Karsten Duus

Trabzon

Trabzon (tidligere Trapezunt) er grundlagt af græske kolonister fra Milet i 746 f. Kr. I 2000 år udviklede byen sig stille og roligt ved handel med de andre byer langs Sortehavets kyst. Efter 1204 overtog kejseren af Konstantinopel magten, og i 1461 blev også området her en del af det osmanniske rige, og endelig i 1923 en del af det moderne Tyrkiet. Det moderne Trabzon er hovedby i den østlige Sortehavs-region med ca. 1 mio. indbyggere. I selve byen er der ca. 240.000 indbyggere. Fra det gamle centrum - der er flere steder rester af bymure - har byen bredt sig mod øst og vest på den smalle stribe land der er mellem kysten og de stejle bjergskrånninger. Langs kysten er man ved at anlægge en 4-sporret motorvej; de fleste steder ligger den på opfyldt land. Vejen vil mange steder komme meget tæt på badestrandene og det er næppe heldigt for turis-

Motorvejsbyggeri langs Sortehavet. Foto: Karsten Duus

men, men omvendt er en bedre infrastruktur i området nok en nødvendighed for byens fremtidige udvikling.

Havnen, som har været ansvarlig for byens oprindelige udvikling, ligger i en lille bugt, og her er både industrihavn og anløbsplads for turbådene fra Istanbul. Det er vanskeligt i løbet af et par dage at få et overblik over byplanen af byen - hvis der overhovedet er nogen.

Helmer Frederiksen og Inger Poulsen

Modtagelse hos bystyret i Trabzon. Det er viceborgmesteren under billedet af Kemal Atatürk. Tv sidder guiden, som fulgte med på kurset. Foto: LWO.

Trabzon – erhverv og udvikling

Trabzon (240.000 indb.) ligger ved Sortehavskysten og giver også navn til regionen, hvis erhvervsliv domineres af landbrugssektoren. Området er selvforsynet med nedbør, og jordbundsforholdene betyder, at det er velegnet til dyrkning af frugt og grøntsager. Disse produceres mest til hjemmemarkedet.

Trabzon: Klima- og plantebæltet er subtropisk skov- og maki (januar 7 °, juli 23 °, ca.

1500 mm nedbør, fravær af egentlig tørtid)

Anderledes forholder det sig med områdets specialiserede produkter, som er hasselnødder og te - begge er vigtige eksportprodukter. Ca. 70 % af produktionens værdi stammer fra hasselnødder – det tilsvarende tal for te er 20%.

Landbrugsproduktionen præges af mindre landbrug, og salget af produkterne organiseres af staten, som giver gode priser på varerne, men til gengæld ikke aftager disse med det samme. Hvis producenterne har behov for at sælge med det

samme, kan dette ske til private opkøbere, men til langt lavere priser.

Et besøg på rådhuset i Trabzon skulle give os et nærmere indblik i regionens erhvervsstruktur. Fem repræsentanter mødte op, herunder viceborgmester, byplanlægger og turistchef. De var alle meget velvillige og imødekommende, men meget lidt præcise. Ethvert spørgsmål, vi stillede, affødte lange interne diskussioner på tyrkisk, som gjorde det meget vanskeligt for os at fæste lid til deres svar. De lagde stor vægt på, at handelen med Rusland siden 1990 er blevet professionaliseret, mens den tidligere udelukkende bestod af en såkaldt "kufferthandel".

Vi fik også ud af dem, at en stor del af befolkningen (men uvist hvor mange) ernærer sig eller supplerer deres indtægter med arbejde i den uformelle sektor – fra illegal indvandring af georgiske prostituerede til forarbejdning af de særlige trabzonske filigransmykker. Men egentlig ville de hellere fortælle om den lokale fodboldklub Trabzon Spor, der 6 gange har været Tyrkiet-mester. De mente, at dette har stor betydning for områdets renommé og udvikling.

Trabzon er dog pt. ikke inde i nogen positiv økonomisk udvikling.

Arbejdsløsheden er officielt 15%, men der er nogen usikkerhed forbundet med dette tal - desuden er det synligt for enhver, at mange er underbeskæftigede. De lokale myndigheders svar på spørgsmålet om årsagerne til de økonomiske problemer var følgende:

- 1) Tyrkiets generelle økonomiske afmatning
- 2) dårlig udbygget infrastruktur, der vanskeliggør forbindelsen til resten af landet (i øjeblikket bygges der dog på en motorvejslignende forbindelse til Istanbul, som de lokale politikere har store forventninger til)

Underbeskæftigelse ved Sortehavet. Foto: Karsten Duus

3) staten trækker værdier ud af området via skatteopkrævning.

I de senere år har turismen fået stigende betydning. I 2002 skulle der angiveligt have været 1 mio. turister i Trabzon. Ca. halvdelen af disse er

Hasselnøddeforarbejdning på Basaran ved Trabzon. En helt eksemplarisk virksomhed; produktionsgange, der er til at forstå. Foto: Karsten Duus

På Basaran sorterer yngre kvinder de dårlige hasselnødder fra. Fot: Laust Wium Olesen

indenlandske turister, som kommer til området for at nyde det behagelige klima og bademulighederne. De europæiske turister går især efter kulturtilbuddene, mens de resterende (primært fra New Zealand, Australien og Israel) foretrækker rafting, trekning og naturoplevelser i det hele taget.

Man forestiller sig, at turistfaciliteterne skal udbygges i den nærmeste fremtid. Beskæftigelsen i denne sektor er svær at få hold på, da det meste er sæsonarbejde.

Industrisektoren er ikke særlig betydningsfuld i området. Næsten halvdelen af de virksomheder, som findes, er baseret på lokale landbrugsprodukter. Det betyder, at de fleste i industrisektoren er beskæftiget ved forarbejdning af te og hasselnødder. Der er tale om arbejdskraftintensiv produktion. Ca. 15 km øst for Trabzon besøgte vi en af de 10 fabrikker i regionen, der står for forarbejdning af hasselnødder.

Basaran er en af de mest moderne og største indenfor denne industri. Fabrikken producerer 18.000 tons hasselnøddeprodukter om året – hele produktionen går til eksport, heraf 90% til Østrig. Man kan følge arbejdet med nødderne ved samlebandene fra de bliver knækket, grov- og finsorteret, ristet, hakket mv.

Samtlige ansatte ved samlebandene er kvinder, da disse ifølge manageren/rundviseren er mere tålmodige og stabile. Kvinderne arbejder 8 timer/dag i 3 skift à 150, så der i alt er 450 ansatte. De tjener godt \$150 om måneden, men har mulighed for at supplere indtægterne med overarbejde i højsæsonen og via div. bonusordninger. (se tekstboks om løn og priser s. 25).

Basaran er afgjort et besøg værd – nærmere oplysninger fås på www.basarangida.com.

Margit G. Nielsen og Anette Schmidt

Besøg på Robert College, et amerikansk elitegymnasium i Istanbul

Eller: Hvordan skolesystemet bidrager til at fastholde de afgrundsdybe sociale skel

Adgang gennem grundigt bevogtet port, lang og stejl opkørsel til pigtrådshæget og herefter lang, stejl trappe op til den imponerende hovedbygning, hvor alt virker meget amerikansk. Vi blev vist rundt, holdt møde med lærere i samfundsviden-

elever, selv om mange drenge stadig møder med slips og jakke.

Lærerne på et privatgymnasium får typisk en relativt bedre løn, og specielt udenlandske lærere rekrutteres bl.a. ved løntilbud. Som nævnt også fint arbejdslokale for fagområdet – de fleste danske lærere ret imponerede. Der undervises typisk i 1 fag. I Tyrkiet er der ca. 70 % kvindelige lærere, og det forsøges bevidst (hvordan ?) at udligne denne kønsforskel.

Geografiundervisningen (og formodentlig alle andre fag) er nøje planlagt for hele året. Vi så en fælles plan udarbejdet af skolens lærere for hele årgangen. Uge for uge stort set svarende til lærebogen og godkendt med flere stempler og underskrifter. Der er stor vægt på naturgeografiske discipliner og især på Tyrkiets geografi, som fylder mere end halvdelen af den indbydende lærebog. Geografi har 5 timer i 3. årgang, og der afholdes 2 skriftlige prøver uden hjælpemidler efter semestrene. Faget er valgfag i 4. årgang, og her undervises om andre lande.

Geografitimen ”overvåges” som alle andre timer i Tyrkiet af Kemal Atatyrk; men stemningen er

Geografiundervisning. Sortehavsregionens navnestof indlæres. Foto: LWO

meget afslappet – elever kommer for sent, og der er meget småsnak under den stærkt lærerstyret undervisning. Vi følger en gennemgang af Sortehavsregionens geografi, hvor alt knyttes til et kort på tavlen, som alle elever får en kopi af, så de kan ”kopiere” fra tavlen. Ingen enkeltelever spørger eller spørges; men det kontrolleres, at elevernes notater svarer til tavlens oversigt over geologi, floder, arealanvendelse m.m.

Eleverne her undervises altså delvist på tyrkisk og får en tyrkisk studentereksamen; men forholdene er i øvrigt meget forskellige fra tyrkiske skoler – den kommende elite opdrages internationalt eller måske snarere amerikansk ? Måske skulle de søge optagelse i USA, hvis EU afviser ?

Kemiøvelser på Robert College. Foto: Karsten Duus

Sekularisering, islam og fundamentalisme.

Muslimerne udgør ifølge statistikken 98 procent af den tyrkiske befolkning. Derfor er det en udbredt opfattelse, at der er tale om et tilbagestående muslimsk land med helt andre værdier end vores europæiske. Vores hovedindtryk var imidlertid, at sekulariseringen overalt har sat sit stærke præg på det tyrkiske samfund. De fleste steder mødte vi en stærkt europæisk præget befolkning. Det hænger naturligvis sammen med det udvalg af steder, vi besøgte. Tyrkiet er mindst tre lande, de kurdiske klansamfund mod sydøst, det fromme koranbælte i midten og det meget europæisk prægede samfund i vest. Til sydøstlige dele af landet kom vi ikke (udenrigsministeriet frarådede det en lille uge før afrejsen i deres rejsevejledning, så programmet måtte ændres; vi kunne bl.a. ikke besøge GAP-projektet), i koranbæltet besøgte vi især det turistprægede Kapadokien, og ellers bevægede vi os mest rundt i større byer. Men det var forbavsende, at også Trabzon, der ligger på den østligste del af Sortehavskysten virkede moderne.

I alle offentlige bygninger, vi besøgte, tronedede landsfaderen Kemal Atatürk over os på billeder eller som buste. Han grundlagde republikken i 1923 og havde som projekt at europæisere Tyrkiet. Den tyrkiske forfatning pålægger hæren at overvåge statens verdslige karakter og gribe ind, hvis hæren skønner, at den er truet. For en ydre betragtning synes den sekulære stat derfor at hvile på et solidt grundlag. Det var svært for os at trænge ind bag facaden, bl.a. fordi vi jo ikke kunne sproget og måtte kommunikere med engelsktalende. De gav os indtryk af, at tyrkerne er muslimer på deres egen måde, ligesom danskerne er kristne på deres, og man skal være forsigtig med at trække paralleller mellem islam i Tyrkiet og islam i f.eks. Saudi Arabien.

Valfartsstedet Eyüp nær bunden af det Gyldne Horn. Som led i vestliggørelsen er søndag den store fridag for alle. Foto: LWO

I udkanten af Istanbul besøgte vi et valfartssted ved graven for en af islams store personligheder. Her herskede en venlig og afslappet stemning, og

Ved indgangen til valfartsstedet Eyüp tager folk skoene af. Foto: Karsten Duus

de besøgende muslimer mindede mere om folk på søndagsudflugt end om religiøse fanatikere.

En af Atatürks reformer var forbud i offentlige bygninger mod »slør« eller tørklædet, der dækker kvindens hår og måske også ansigtet. Forbuddet blev ophævet i 1989, og nu er det op til lederne af f. eks. undervisningsinstitutioner, om de vil tillade tørklædet eller ej. Ud fra hvad vi kunne iagttage, har ændringen kun medført beskedne forandringer. Vi så enkelte kvinder med slør i offentlige bygninger, men det store flertal er fortsat vestligt klædt.

Men islamisterne er til stede som en faktor i tyrkisk politik. Ved valget i 1995 blev det islamiske Velfærdsparti landets største med 21 procent af stemmerne. Det indgik i en koalitionsregering, men måtte forlade scenen efter en militær demon-

stration i 1997 og siden forbud, idet partiets politik blev dømt i strid med forfatningen. Siden er islamismen imidlertid vendt kraftigt tilbage med et nyt partinavn, men med stort set de samme folk og stort set det samme program - en modereret form for noget, man passende kan kalde demokratisk fundamentalisme. Ved valget den 3. november 2002 fik AKP (Retfærdigheds- og Udviklingspartiet) med stærkt islamisk islæt 363 mandater og dermed absolut flertal i den 550 sæder store nationalforsamling. Det eneste andet parti, der klarede spærregrensen på 10 procent, blev CHP, det gamle republikanske parti, grundlagt af Kemal Atatürk, der med 19 procent af vælgerne udgør oppositionen til islamisterne.

At islamisterne har fået reel indflydelse skyldes ikke, at de er mere moderate og fremtræder mere demokratisk sindede, end i andre muslimske lande, men nok så meget, at de ikke-religiøse partier, konstant lammes politisk af kævl og interne personstridigheder, bl.a. med anklager om grov korruption og svindel. Der er stigende organiseret kriminalitet, hvor enorme sorte summer hvidvaskes i en proces, der samtidig øger og synliggør kløften mellem rig og fattig. De traditionelle verdslige partier kan ikke finde ud af at forny den politiske proces i overensstemmelse med den dynamik, der præger det tyrkiske samfund generelt. Den nuværende økonomiske krise har været med til at øge disse partiers prestigetab. Resultatet af valget skal altså mere ses som en protest mod det bestående system end som et udtryk for, at Tyrkiet er på vej mod iranske tilstande.

Hagia Sophia, bygget som kristen kirke, indrettet som moske uden at alle de kristne symboler blev fjernet og nu museum under renovation. Foto: Karsten Duus

Efter valgsejren i 1995 begik islami-sterne en række taktiske fejl: Deres leder, Necmettin Erbakan, rejste til Asien og Afrika i stedet for til Europa og Amerika. En økonomisk sammenslutning af islamiske økonomier, kaldet D8, blev en mærkesag, der skulle udfordre Vesten, og da han rejste problemet med forbuddet mod kvinders hovedtørklæder i den offentlige sektor og på læreanstalterne, gik det galt. De

sekulære tyrkere i bureaukratiet - og deres beskyttere i generalstaben – truede partiet til at give op.

Det islamistiske AKP, der sidder på magten efter valgsejren i november sidste år, kalder sig et konservativt, demokratisk parti og forsikrer både vælgerne og omverdenen om, at partiet ligger i midten af tyrkisk politik. Deres leder, Tayyip Erdogan, anfører igen og igen, at folks eventuelle tro er en privatsag, der har meget lidt med samfundets administration og statens styrelse at gøre. Partiet skiftede signal i forhold til Europa og arbejdede straks efter valget hårdt for en aftale om optagelsesforhandlinger med EU. Erdogan ønskede ligeledes at stille tyrkisk territorium til rådighed for USA's angreb på Irak, men her kunne han ikke styre de mange nyvalgte parlamentsmedlemmer. De sagde nej.

Det er svært at sige, hvor dybt ønsket om en mere islamisk linje ligger. Vores guide, der havde et afslappet forhold til religion, var ikke bekymret over situationen. Han understregede, at tre ud af fire tyrkiske vælgere er tilhængere af den skarpe adskillelse af stat og religion, som den tyrkiske republik har bygget på siden 1923. Indtrykket af en islamisk præget, lidt gammeldags klædt befolkning med mange kvinder med hovedtørklæder var stærkest under flyrejsen Istanbul - København, hvor vore egne indvandrere fra koranbæltet i Anatolien udgjorde flertallet.

Fritz Tandrup

Erosion

På vores odysse i Tyrkiet iagttog vi erosion og erosionsproblemer i 3 forskellige sammenhænge (fotos Bente Tuxen):

1. Under besøget hos foreningen ”**lokalt praktiserende geologer**” i Trabzon fik vi et foredrag der bl.a. omhandlede erosionsproblemer. I den forbindelse så vi et Pc-billedshow, der illustrerede væsentlige problemer opstået i området. Problemerne skyldes opstemning af vand, hvilket resulterer i at nye jordlag bliver vandmættede. Konsekvensen er at jordlagene skrider i forhold til hinanden, vejene undermineres og bryder sammen. Ligeledes så vi billeder med huse der

faldt sammen pga. udskridning i jordlagene.

2 På vores **tur fra Trabzon mod syd til Karaca Cave** kom vi ved trægrænsen gennem en tunnel i 1700 m højde til området syd for de Pontiske bjerge. Landskabet nord for passet var præget af en passende høj luftfugtighed med tæt vegetation og denne dag med tåge. Syd for passet kom vi til et område med en højere beliggende trægrænse, mindre nedbør og med en udpræget maki-vegetation. Bjergene er eroderet ned til udprægede V-formede dale bestående af hoveddale, sidedale og yderligere at antal mindre sidedale. I den sparsomme vegetation er det let at se resultatet bestående af V-formede dale og krappe kamme - synet af dette forstærkes af sneen, der ligger tilbage på nordsiden af skråningerne. (foto 1)

Hovedvejen syd for passet var renoveret/nyanlagt, dvs. man har sprængt og gravet materiale væk for at få plads til vejen. Man har tydeligvis taget højde for erosionsproblemer på udsatte steder ved at etablere effektive drænrør under vejen (foto 2) og på skråningerne er der tilplantet med en blanding af nåltræer og løvtræer.

I øvrigt så vi i Istanbul at der ved etablering af

motorvejene omkring byen ligeledes var taget hensyn til erosionsproblemerne. Her anvendte man på samme måde tilplantning på vejskråningerne, men der var også bygget trappedeformede dræningsrender på skrænterne til forhindring af soil erosion.

3 Sidst havde vi en fuld dag i **Kappadokien** – et område der er præget af vulkansk aktivitet gennem de sidste mange millioner år. Flere hundreder meter tykke lag af sur vulkansk aske er ophobet, presset sammen og hærdet til tuf. Lagene ligger i 7 lagserier, hvoraf mange kan ses som modstandsdygtige erosionsflader bestående af basalt el.lign. De steder, hvor de hårdere lag har sprækker, har vandet fået fat og eroderet tuffjergarterne. Erosionen er forstærket af de store temperaturvariationer, der forekommer mellem sommer og vinter i disse højder (1300 –1400 m). Der er de seneste 3 mio. år eroderet typiske render (foto3), der gennemskærer området (foto4)

3

Tuffmaterialet er så blødt at man for 3-4000 år siden gravede boliger, lagre og senere kirker ud i klipperne. Efter udgravning hærder tuffen. Der er gravet boliger både i overfladen (foto7 og 8) og under jorden (foto9). De underjordiske byer er af imponerende dimensioner. Området var for ca.1000 år siden et religiøst centrum og i den forbindelse er der fundet op til 3000 kirker (Byzantinske med freskoer) i klipperne. Resterne fra forvitring og erosion bliver til meget frugtbar jord, som i dag overve-

jende anvendes til dyrkning af vin (vinproduktion), kartofler og løg. Kartoffler, løg og andre produkter opbevares også i dag i lagerrum udgra-

4

og til sidst er der opstået karakteristiske og meget spektakulære kegleformede formationer (foto5), der ofte er beskyttet af en hat. Hatten består af en rest basalt, sammenkittet materiale eller ifølge visse kilder en vulkansk bombe (se s. 44). Den beskyttende top bliver til sidst undermineret ved erosion og den endelige nedbrydning fuldendes. Alle erosionsstadierne kan ses på foto6.

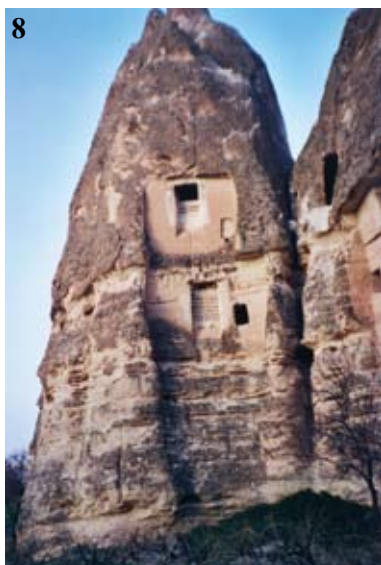
5

6

vet i tufklipperne, hvor der via små skorstensrør på overfladen af jorden er sørget for udluftning.

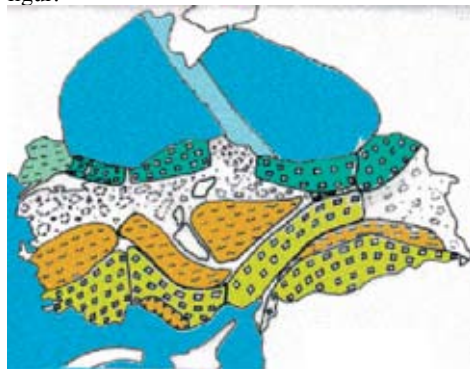
Bente Tuxen

Tyrkiets geologi - i store træk

Hyppige jordskælv, masser af vulkanske aflejringer og en meget spændende topografi kombineret med store klimatiske variationer gør Tyrkiet til et meget kompleks og meget interessant studieobjekt. På efteruddannelseskurset kunne deltagerne kun se en forsvindende lille brøkdelt; men hvad vi så blev suppleret af dels egne studier i artikler, dels en forelæsning på Sortehavsregionens Tekniske Universitet af professor i geologi, Ismet Gedik. Hans powerpoint-præsentation er hovedkilden til følgende.

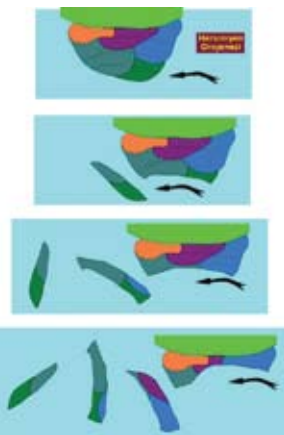
Omdrejningspunktet for forelæsningen var denne figur:

Her vises, hvilke mikroplader Tyrkiet er opbygget af; med grønt de såkaldte Pontider (ældre granitter, paleozoiske bjergarter), med gult Tauriderne (noget yngre dannelser) og med brunt andre mikroplader af blandet alder. Disse mikroplader antager man er opstået ved at et skråt pladesammenstød i den hercyniske foldnings tid har høvlet mindre dele af en større plades oceanbundsskorpe.

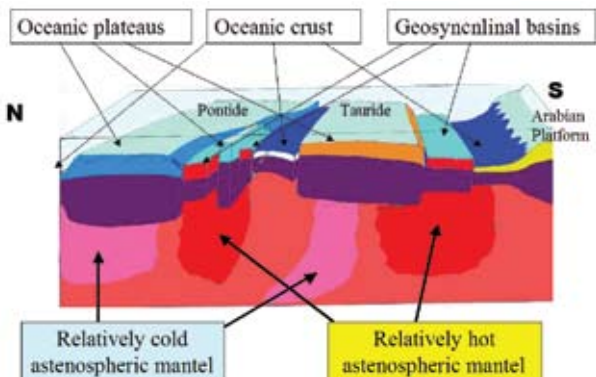
De afhøvede mikroplader bestod både af oceanbundspladeauer med tykke sedimentlag, af frisk oceanbundsskorpe samt af mellemliggende geosynklinale bassiner.

Disse mikroplader har efterfølgende været udsat for meget forskel-

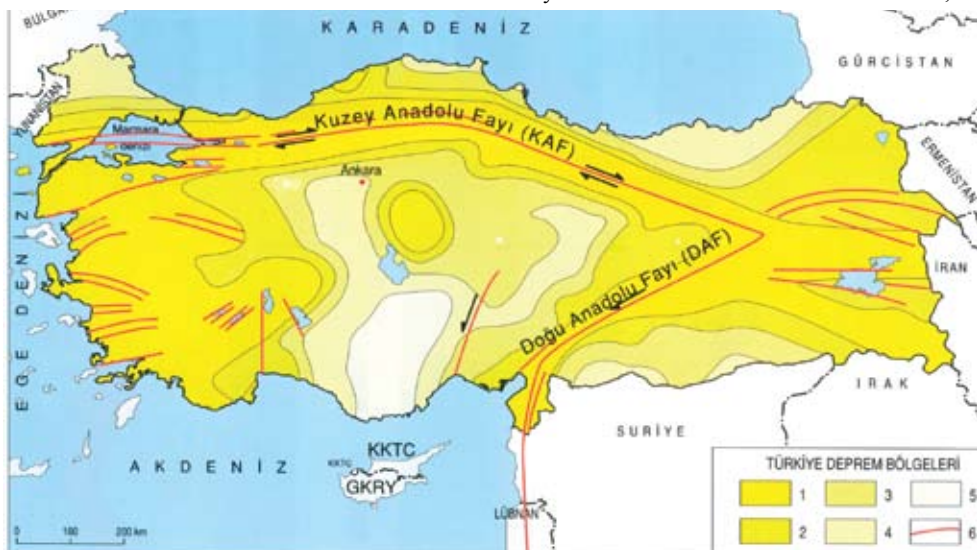
lige sedimentationsrater. Man har identificeret 3 typer, ofte indenfor ret kort afstand, varierende fra godt 2000 m sedimenter, over ca. 400 m sedimenter til kun 10 m sedimenter. De forskellige sedimentationsrater tages som udtryk for områdets generelt urolige geologi; der har været flyttet godt rundt på mikropladerne pga. de pladetektoniske bevægelser (strike-slip-transensional movements). Under den alpine foldning er området yderligere kommet under pres, så mikropladerne med deres sedimenter dels er blevet kraftigt foldet, dels er blevet skudt skråt ind over hinanden.

Presset kommer dels fra den Afrikanske plades subduktion under den Eurasiske plade, dels som følge af den hurtige Arabiske plades bevægelse mod nord (se fig. i Alletiders geografi s. 265). Gruppen af tyrkiske mikroplader ligger lige midt i sammenstødzone, og presset fra alle sider medfører de hyppige jordskælv i Tyrkiet, dels langs den Nordanatolske forkastningszone KAF (fx Kocaeli-jordskælvet 1999), dels langs den Sydøstnatolske forkastningszone DAF (jordskælvet april 2003 i Bingöl-regionen). Presset fra den Arabiske plade får nemlig gruppen af anatolske mikroplader til at rotere mod uret langs den Nordanatolske forkastningszone (KAF).

Ismet Gedik omtalte ud over den Afrikanske plades subduktion under den Eurasiske plade en mindre og nu inaktiv subduktion af Sortehavets oceanbund under gruppen af tyrkiske mikroplader. Det var bestemt nyt for de tilrejsende geografer; og efterfølgende detailstudier af Sortehavets relief har ikke kunnet bekræfte dette.

I Istanbul så vi i byens vestligste udkant tomter, hvor huse var kollapsede i august 1999. Vi spurgte til forventningerne om »the big one«; og fik bekræftet at man var opmærksom på, hvordan jordskælvne langs KAF i det 20. århundrede har haft en tendens til at bevæge sig mod vest efterhånden som den værste spænding var udløst længere østpå. Tilsyneladende står Istanbul-området for tur, da

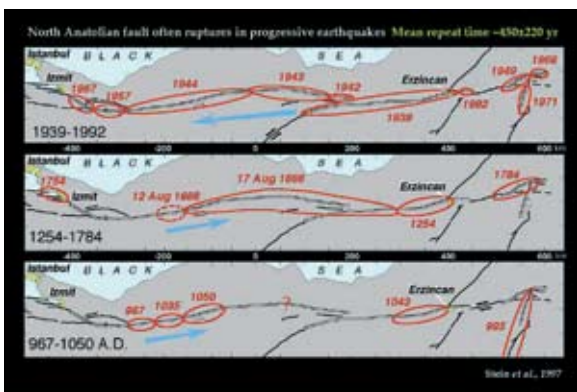
Kort fra tyrkisk atlas. Hovedforkastningerne vises samt med gul farve forskellige grader af jordskælvstyrke og -hyppighed. Lidt syd for cirklen SØ for Ankara ligger Cappadokien; umiddelbart udenfor fare-

KAF går lige syd om byen. Men desværre var vores informant på dette område ikke tilstrækkelig klædt på til, at vi kunne få videnskabelig baseret information.

I Trabzon-området ligger man nord for KAF i et relativt roligt område tektonisk set; som det ses nedenfor er det meste af undergrunden granit, og her er det største problem åbenbart flodbølger og erosion, der primært skyldes områdets stejle topografi og den høje nedbør.

I Kappadokien spiller tektonikken igen ind. Det er et godt stykke vej fra de mest aktive forkastninger; men går man i detaljer med geologien opdager man, at de store vulkaner, der har opbygget de meget tykke tuf-aflejringer i Kappadokien, ligger ved en mindre forkastning, som løber i SØ-NØ-retning. Som det ses på blokdiagrammet ligger der en stribe af vulkaner (E, M, H m.fl) lige SØ for Kappadokien. Højest er Erciyes dagi (3916 m), men den mest produktive vulkan m.h.t. askeaflejringer i området har nok været Melendiz Dag, hvor man nu kan iagttage en tydelig kalderadannelse.

Laust Wium Olesen

<http://quake.wr.usgs.gov/research/geology/turkey/images/historic.jpeg>

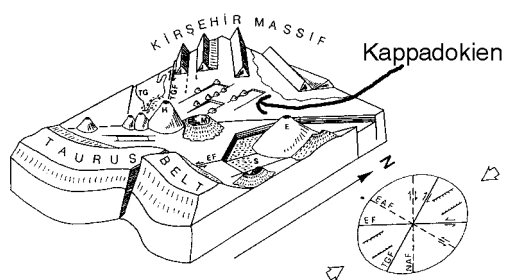
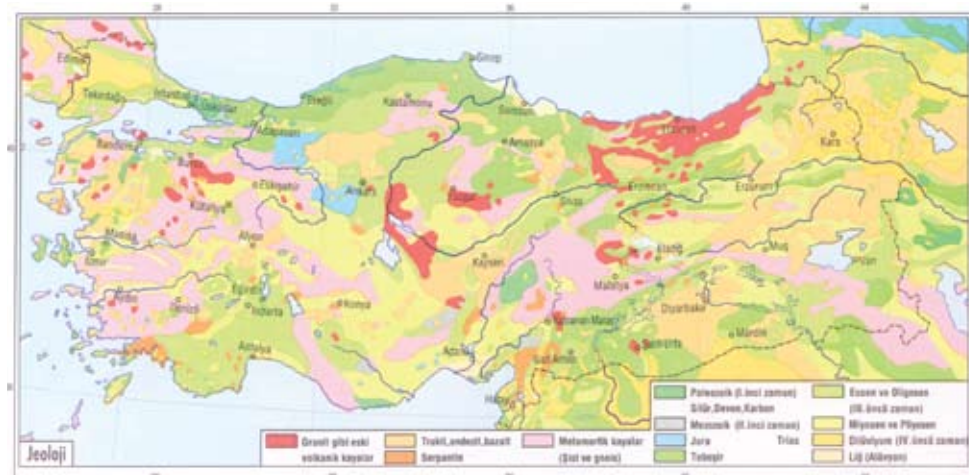

Fig. 5. Sketch block-diagram showing the relationships between the Cappadocia volcanic activity and the main fault systems. E—Erciyes Dag; EAF—East Anatolian Fault; EF—Erciyes Fault; H—Hasan Dag; M—Melendiz Dag; NAF—North Anatolian Fault; S—Sultansazığı; TG—Tuz Gölü; TGF—Tuz Gölü Fault.

Kilde: *Tectonophysics* 146, Holland 1988

Kort fra tyrkisk atlas med angivelse af undergrundens alder. Oversættelse fra tyrkisk er næsten ikke nødvendig.

Studierejse til Tyrkiet med en klasse?

På baggrund af oplevelserne på kurset i Tyrkiet d. 28. marts til 6. april og de tilbagemeldinger kursusledelsen har udbedt sig fra deltagerne er det muligt at give en vurdering af studierejsemulighederne i Tyrkiet.

1. Kan man tage afsted overhovedet, hvorhen og med hvilke støttefag?

Det ligger udenfor flere skolars økonomiske muligheder at nå Tyrkiet på studierejse, og hvis man har muligheden, så vil der næppe være budget til at komme udenfor Istanbul.

Istanbul er helt klart magneten; men for den faglige nuancerings skyld vil det alligevel være oplagt at rejse lidt væk fra metropolen og opsøge en mindre by/landsby. Det giver samtidig mulighed for at opleve den tyrkiske gæstfrihed, som klart vil være et scoop i forhold til eleverne. Endvidere kan man fra Istanbul overveje en dagsudflugt mod øst til Izmit-området, hvor der var jordskælv i 1999.

Som alternativ til Istanbul kan man vælge en af badestederne på syd- og vestkysten; men de faglige muligheder bør undersøges grundigt på forhånd.

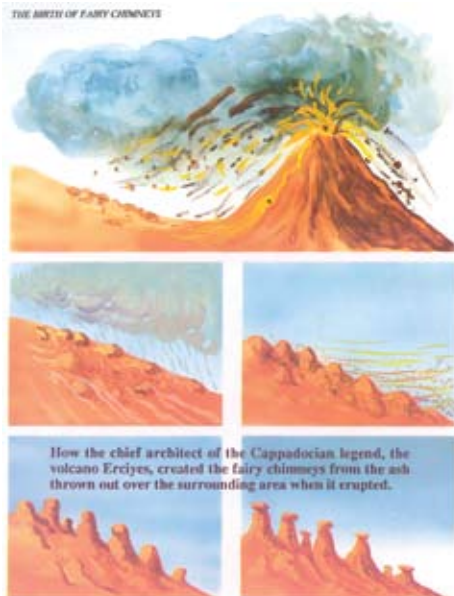
De fleste geografilærere vil foretrække at have en historiekollega med, evt. oldtidskundskab. Og det er oplagt, selv hvis man rejser uden kollega, at bruge tid på det historisk-kulturelle islæt.

2. Gennemførelsen af programmet for studierejsen, nødvendigheden af en lokal guide

Man skal være forberedt på, at aftaler ikke holdes, at man må improvisere! Selv et nok så velforberedt program vil blive udsat for smuttere eller at noget udvikler sig i mere positiv retning end ventet. Den lokale guide er nok uundværlig, mest selvfølgelig af sproglige grunde, men også når det bliver nødvendigt at improvisere og fx finde lokaliteter i storbyen, som lever op til nærmere specificationer. Fagligt er guider bedst rustet til det historiske, og geografisk relevante lokaliteter står ikke altid i guidebøgerne, så guiden kan blive sat til at finde egnede steder; fx områder med disorganiseret bosættelse.

Engelske sprogkunderskab er ikke tilstede hos alle, som man måtte have lavet aftaler med, og guider har begrænset faglig terminologi til rådighed som oversættere. Hvis man har flere tyrkere til hjælp på en gang, så risikerer man at interne hierarkier medvirker, at kun een udtaler sig. Og der er ingen garanti for, at det så er den mest vidende!

Det var oplevelsen på kurset, at provinsbyen Trabzon, 240.000 indb, havde stillet et større apparat

Kappadokiens »fairy chimneys« kan være dannet som denne tegneserie viser, fra fotobog om Kappadokien.

Leif Tang Lassen forklarer med et stykke obsidian i hånden om igrinbriter og deres dannelse. Foto: Karsten Duus

på benene for os end man havde i Istanbul. De er nok ikke så overrendt derude.

Laust Wium Olesen